

บทสรุปผู้บริหาร

รายงานการศึกษาและข้อเสนอแนะ

ปัญหาและข้อเสนอแนะพ.ร.ก. บริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2560

พ.ร.ก.บริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2560 นัยว่าออกมาเพื่อแก้ปัญหาแรงงานต่างด้าว แต่กลับกลายเป็นกฎหมายสร้างปัญหาให้กับภาคธุรกิจและอุตสาหกรรมซึ่งใช้แรงงานต่างด้าวทั้งที่ถูกต้องและผิดกฎหมาย ทำให้เกิดความตื่นตระหนกทั้งนายจ้างและแรงงานนับแสนคนทยอยกลับประเทศต้นทาง ต่อมาคสช. ใช้มาตรา 44 และประกาศกระทรวงแรงงานออกมาผ่อนผันการบังคับใช้บางมาตราที่เกี่ยวข้องกับบทระวางค่าปรับสูงเกินเหตุ รวมทั้งโทษอาญาเอาผิดกับนายจ้างและแรงงานต่างด้าวโดยเลื่อนออกไปจนถึงสิ้นปี

กรณีของกฎหมายฉบับนี้ทำให้ทราบถึงความสำคัญของแรงงานต่างด้าว ทำให้ต้องหันกลับมาทบทวนโครงสร้างแรงงานทั้งระบบเพื่อการก้าวไปสู่เศรษฐกิจ 4.0 ภายใต้ภาคเศรษฐกิจจริงทั้งผู้ประกอบการเอสเอ็มอีที่พึ่งพาแรงงานต่างชาติในสัดส่วนที่สูงกว่าที่คาด ขณะที่ภาคก่อสร้างระบุว่ากระทบอย่างรุนแรง ในภาคประมงซึ่งมีการจัดระเบียบก่อนหน้านี้แต่ครั้งนี้กระทบแรงงานไปถึงฟาร์มสัตว์น้ำและปลุสัตว์ต่างๆ รวมไปถึงอุตสาหกรรมแปรรูปสัตว์น้ำล้วนแต่ต้องใช้แรงงานต่างด้าวจำนวนมาก

ต้องยอมรับว่าแรงงานของไทยลดน้อยถอยลงทั้งจากแรงงานสูงอายุซึ่งประเมินว่าแรงงานทั้งระบบครึ่งหนึ่งมีอายุเกิน 45 ปี แรงงานรุ่นใหม่ที่จะเข้ามาทดแทนนอกจากเรียนสูงแล้วยังเป็นพวก “Gen Z” มีทางเลือกที่ดีกว่าในการหางานแบบสบายๆ ปฏิเสธงานจำพวกเงินน้อยแต่งานหนัก-เหนื่อย-ร้อน-เหม็น-เสียด-สกปรก งานพวกนี้หาคนไทยทำแทบไม่ได้ เช่น แรงงานกรีดยางในภาคใต้ แรงงานตัดอ้อย แรงงานในไร่ในสวน แม้แต่แรงงานในครัวเรือนส่วนใหญ่เป็นแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้าน

แรงงานต่างด้าวกลายเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศ ถึงแม้ทิศทางของประเทศกำลังจะไปสู่เศรษฐกิจดิจิทัลหรือเศรษฐกิจซึ่งขับเคลื่อนจากนวัตกรรมและเทคโนโลยีอัจฉริยะ แต่เนื้อในครึ่งหนึ่งของไทยเป็นสังคมเกษตร อีกทั้งภาคอุตสาหกรรมร้อยละ 70 ล้วนเป็นอุตสาหกรรมใช้แรงงานเข้มข้น แรงงานรุ่นใหม่เลือกที่จะตกงานมากกว่าทำงานที่ต้องออกแรงมากๆ ทำให้การขาดแคลนแรงงานระดับล่างเป็นวิกฤตของชาติ ซึ่งแรงงานต่างด้าวเข้ามาช่วยเติมเต็มช่องว่างทำให้เศรษฐกิจของเอสเอ็มอียังพอขับเคลื่อนได้

แรงงานข้ามชาติหรือ "Immigrant Labours" เป็นปัญหาเรื้อรังมาช้านาน หลายรัฐบาลพยายามเข้ามาจัดระเบียบเพื่อให้ถูกต้องแต่ตัวเลขแรงงานถูกกฎหมายหรือ MOU ปัจจุบันมีเพียง 4.12 แสนคน และมีแรงงานผิดกฎหมายซึ่งรัฐบาลนำมาขึ้นทะเบียนผ่อนผันให้ทำงานได้ชั่วคราวหรือที่เรียกว่าบัตรสีชมพูมีถึง 8.55 แสนคน พวกนี้เรื้อรังเปลี่ยนนายจ้าง เปลี่ยนงาน เปลี่ยนสถานที่ ควบคุมกันแทบไม่ได้ ยังไม่รวมแรงงานที่หลบๆ ซ่อนๆ ไม่มีเอกสารใดๆ คาดว่าจะมีไม่เกิน 1.0 ล้านคน ประเด็นที่ต้องมาทบทวนว่าทำมากันเนิ่นนานเป็น 10 ปี แม้แต่รัฐบาลปัจจุบันอย่างน้อยขึ้นทะเบียนถึง 4 ครั้ง ทำไมจึงมีแรงงานถูกกฎหมายได้เท่านี้ หากแก้ได้ง่ายๆ เรื่องคงจบไปนานแล้ว

การออก พ.ร.ก.บริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าวมีความจำเป็น เนื่องจากกฎหมายเดิมกระจัดกระจายอยู่หลายฉบับ แต่ที่เป็นปัญหาเพราะออกมาแบบไม่हारกับองค์กรเอกชนถึงผลกระทบที่จะตามมาหลายมาตราหากบังคับใช้ธุรกิจจำนวนมากได้รับผลกระทบไม่ใช่เฉพาะภาคอุตสาหกรรมแต่เกี่ยวข้องกับทุกภาคส่วนเศรษฐกิจ เช่น เกษตรกรรม-แปรรูปผลิตภัณฑ์จากการเกษตร-ประมงแปรรูป, ภาคก่อสร้าง, ภาคบริการ, ภาคท่องเที่ยว และทุกภาคส่วน โดยเฉพาะประเด็นระวางค่าปรับหลายมาตรา เช่น 102,122 และอีกหลายมาตราระวางค่าปรับสูงสี่แสนบาทถึงแปดแสนบาท แม้แต่สนช.ช่วงพิจารณาผ่านกฎหมายยังฝากให้ไปพิจารณาปรับแก้เพราะสูงเกินไป ค่าปรับควรจะเป็นการปรามไม่ให้นายจ้างกระทำผิดไม่ใช่ปรับเอาจนถึงขั้นปิดกิจการ อีกทั้งยังเปิดช่องให้มีการให้ทุจริตสูงขึ้นเพราะผลประโยชน์คู้มค่าที่จะเสี่ยง

สำหรับเหตุผลที่อ้างว่าค่าปรับที่เก็บสูงไปเทียบเคียงกับการค้ามนุษย์ ซึ่งเป็นคนละฐานความผิดเพราะแรงงานที่เข้ามารับจ้างในสถานประกอบการเป็นการสมัครใจ นายจ้างได้งาน ลูกจ้างได้เงิน เศรษฐกิจของประเทศทั้งส่งออกการบริโภคขยายตัวและรัฐเก็บภาษีได้มากขึ้น ทุกฝ่ายล้วนได้ประโยชน์ไม่ได้เกิดจากการบังคับจึงไม่ควรนำไปปะปนกับการค้ามนุษย์ แรงงานที่ผิดกฎหมายควรโปร่งใสควบคุมได้ทั้งด้านความมั่นคงและตัดปัญหาเรื่องการรีดไถซึ่งเป็นภาพลักษณ์ที่ไม่ดีของประเทศ ประเด็นคือทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเห็นโจทย์ตรงกันหรือไม่

อย่างไรก็ตามต้องให้เครดิตรัฐบาลที่เข้าใจปัญหา แต่มาตราผ่อนปรนที่ออกมาเป็นเพียงการขยายเวลาการบังคับใช้ออกไปจนถึงสิ้นปี หลังจากนั้นค่าระวางโทษปรับที่สูงยังมีผลบังคับใช้และหากยังมีแรงงานผิดกฎหมายซึ่งในเวลาที่กำหนดไม่สามารถพิจารณาคำขอได้นั้นจะมีแนวทางอย่างไร การแก้ปัญหาต้องสมดุลระหว่างประโยชน์ทางเศรษฐกิจของชาติกับความมั่นคงของประเทศ แต่ถ้ายังใช้รูปแบบเดิมๆ เหมือนที่ใช้มาก่อนหน้านี้หลายปีคงแก้ปัญหาอะไรไม่ได้ ช่วงรอยต่อต้องมีระยะเวลาของก้าวผ่าน
